

Decembre 2024

n° 320

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11, car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieo-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA

Amics e sòcis de l'IEO d'Ariège,

Ara que 2024 es a s'acabar, es ora de se virar cap a çò qu'avèm fèit ongan per afortir la preséncia de la nòstra associacion dins le departament e subretot contunhar la nòstra mission de defensa e de promocion de l'occitan.

Gràcias a la vòstra ajuda poguèrem contunhar le nòstre trabalh costumier de corses, animacions, Divendres de l'Espaci occitan e talhièrs d'aprigondiment de la lenga amb intervenents de tria. Coma cada an sèm estats presents a Montsegur al mes de març sul prat dels Cremats pel remembre, contra l'intolerància, la violéncia e l'opression e portar un messatge de patz e de frairetat, per defendre la libertat, per aver le dreit d'èsser e de pensar del nòstre biais en çò nòstre. L'IEO d'Ariège èra tanben a la Pujada del pòrt de Salau per celebrar l'amistat, la frairetat dels catalans e dels occitans.

Avèm participat a rendre mès vesadoira la nòstra lenga amb le teatre e las croniquetas radiofonicas, la tenguda de tauliers de libres o le rendètz-vos setmanier del café occitan que nos i va caler tornar.

La fèsta de sosten organizada en abril a Lavelhanet amb l'ajuda del COPOM es estada una capitada de las bèlas e n'aprofiti un còp mès per mercejar les artistas: Eric Fraj, Morgan Astruc e Revelhet, amb Pascala e Ramon e totes les que participèron, benevòls e visitors, al succès d'aquela jornada qu'es pas estat sonque financièr.

Uèi es pas aisit per una associacion de fèr flòri, sèm tròp a la mercé de las subvencions publicas que venon malseguras dins le contèxte actual. Ongan, a la fin del mes de novembre, aviam pas encara tocat un sòu de la Region; mercés al *Dictionnaire toponymique de l'Ariège* de P. Pojada e al teatre avèm capitat de téner, mas ara le problèma de la moneda demòra.

Gràcias als partenariats que permeton de ligar expertesa e saupre-fèr, podèm organizar projèctes comuns e mutualizar las ressorças. Les partenariats nos balhan l'escasença de tocar un public novèl, mèdias, malhum e atal

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 – De còr e d'òc sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars de 19h00 a 20h00 – Era votz dera montanha sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e Talhièrs

Le diluns de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h00 a 15h30 a St Joan del Falgar (Ostal de las associacions) – Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h00 a 18h30 a Foish (Ostal de las associacions) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimèrcres de 15h30 a 17h30 al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) – Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimèrcres de 17h00 a 18h30 a St Guirong (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimèrcres de 18h30 a 20h00 a St Guirong (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h00 a 16h00 a L'Avelhanet (Centre multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr
11 e 18/12/2024 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de conversa animat pel Cercle occitan Prospèr Estieu. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

12/12/2024 a 20h30 a Varilhas (Centre d'Istòria de la Resisténcia e de la Deportacion) – Conferéncia sus la caricatura de guèrra per Laurent Malard.

Contacte: 05.61.69.02.60 o centredhistoire@agglo-pfv.fr

13/12/2024 a 17h30 a Pàmias (Espaci occitan) – *Les Divendres de l'Espaci occitan*: Presentacion de l'album « L'ors de las sasons » e talhièr creacion per totes (dessenh, pegatges) a l'entorn de l'òbra. Animat per Eva Cassagnet. Partejarem puèi le veire de l'amistat.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

20/12/2024 a 18h00 a Foish (sala J. Jaurès – Comuna) – Presentacion de l'Alman'Òc 2025 pel Cercle occitan Pèire Lagarda de Foish.

Contacte : cortivvetteo9@gmail.com

de fèr créisser l'impacte de las nòstras accions, de las fèr mès ambiciosas, mès atractivas e de demorar senat dins un mond que càmbia.

Es çò qu'avèm fèit ongan encara al Festen'òc de Saurat o al Trad'Estiu de Foish, çò que fasèm amb « La Télé Buissonnière », las mediatècas, le musèu de Varilhas ; amb la Convergència Occitana, prepausèrem animacions a l'entorn de la mòstra suls catars a Lavelhanet, per exemple. Participam tanben, aquesta fin d'annada, a un trabalh sus les noms de carrièras de Foish en occitan, amb la professora d'occitan e les escolans del licèu de Foish e amb l'IUT torisme de Foish, projècte sostengut per la region Occitània.

Es per aquò tanben qu'anam al rescontre de las comunas, que d'unas nos tornan contactar per organizar eveniments.

Pr'aquò tanben que sèm ara convidats als rescontres del grop departamental sus l'occitan amb le DASEN (inspector d'Acadèmia) e totes les actors de l'educacion nacionala.

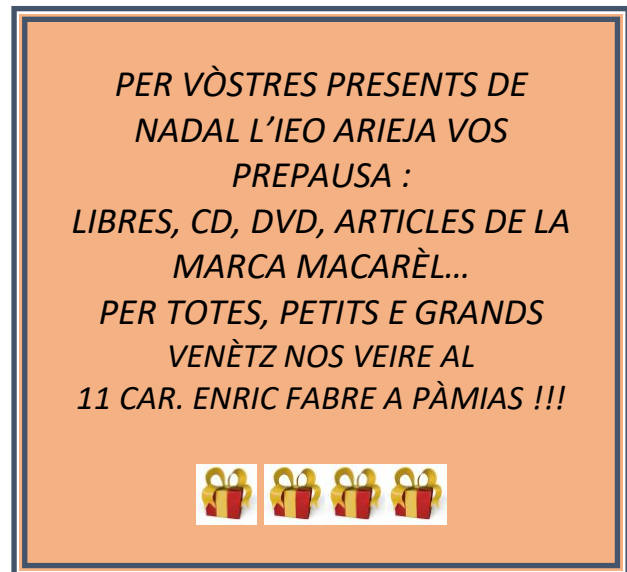
Vòli pas desbrembar le trabalh complit a l'escasença de l'anniversari de la « Granda guèrra », la realizacion d'una mòstra modèrna sus aquel sicut e l'edicion d'un libret de caricaturas de Dantoine que la conselhièra pedagogica del departament ne fè la reclama sul sieu bulletin d'informacion.

Per acabar, avèm pres temps per fèr le recapte dins le local de l'IEO e acapçar laissas per dintar totes les libres e documents que nos envasissian!

Vesètz, de trabalh n'i a per totes las competéncias, tan practicas coma intellectualas e espèri plan que l'an que ven l'IEO d'Arièja poirà encara comptar sus vosautres totes.

Per ara, grandmercés a totes e totes, vos desiri un polit Nadal en familha, comol de gaug e de convivència e l'esperança d'un an novèl ric de projèctes per l'occitan emai les desfises demòren nombroses : transmission de la lenga als joves, sa visibilitat dins l'espaci public e sa reconeissença dins las institucions. Contunhem de resistir amb coratge, atal entre totes, ac farem tot !

Annia Wolf

EN VENDALa guerre vue par Dantoine/La guèrra dessenhada per Dantoine

Dessenhs de Pierre Dantoine, caricaturista carcassonés, sus la vida al front pendent la Granda Guèrra (1914-1918)

58 paginas – 35 dessenhhs N&B e 8 dessenhhs colors

14 € (carta postala en sus : 1€)

Editat per l'IEO d'Arièja

**Istòria del temps passat
d'Alan Vidal**

Le paire Nadal de Cusson

Un còp èra le vilatge de Cusson entraucat endacòm dins las montanhas que las gents i vivián petítament, doas o tres crabas, un pauc de polalha, un porquet.... La lenha lor mancava ja que les soldats del rei interdisián de ne copar dins les bòsques. Qualques brancas secas de fajàs o de castanhièr amassadas pelsòl, branquetas de barralhas, lenha d'aigat quand se'n virava... Tot just se n'avián pro per cosinejar. L'ivèrn a la velhada se torravan.

Sol l'Armand le boscatièr del rei se'n tirava plan, amolonava tant e pus lenha bona e ençò sieu profitava d'un fuòc d'infèrn. Mès l'Armand èra de plànher tanben, le pauron èra endiablait ja que quand nasquèc, son paucval de paire li vendèc l'amna al diable... per quaranta escuts.

Tanben vos pòdi dire que l'Armand èra le diable en persona, podiá pas dintrar dins una glèisa sens que totes les sants le repoteguèsson. Manquèc l'escòla e le catequisme, venguèc malonèste, dolent, falsièr, amistós coma un garrabièr... a tal punt que degun l'aimava pas. Mès èra valent e le rei èra content d'el.

Cada an, le 23 de decembre, l'abans velha de Nadal e jorn de Sant-Armand son àngel gardian li fasiá vesita. E coma cada an li fasiá la morala, le pregava per la gràcia de Dieu de venir rasonable e aimable. Mès per tant que le sermonèsse, l'Armand demorava endiablait.

Una annada, totjorn pel 23 de decembre, l'àngel trobèc l'Armand al pè de la crotz del cementèri que la voliá copar per ne fèr lenha. Aquí, charrèron un brave moment e dins aquelas entrefèitas le diable arribèc.

"- E adieu Armand, desbrembes pas que ton amna es meuna e escotes pas le charrabièr de l'angelòt !

- Justament parlem-ne, ça li respondèc l'àngel, la te voldriái crompar son amna !

Le diable que veniá de pèdre moneda en se fent a las cartas amb Sant-Pèire, flairèc un afèr plan profitós.

- Cèrtas òc que la te pòdi vendre mès te'n costarà dos cent escuts.

L'àngel rufèc las cilhas e sortisquèc de jos son mantèl una borsa ont tindavan les escuts.

- Te'n balhi cent escuts, son a préner o a daissar."

Pensatz, le diable chapaire coma èra, posquèc pas resistir al tindament de las pèças e fasquèc lèu afèr amb l'àngel.

Les dos daissèron l'Armand que se trobèc tot esquèr amb son amna novèla. Tanlèu, coma per festejar l'eveniment un nevàs a enterrar las tombas e una torrada a n'asclar las pèiras, paralisèron le vilatge de Cusson.

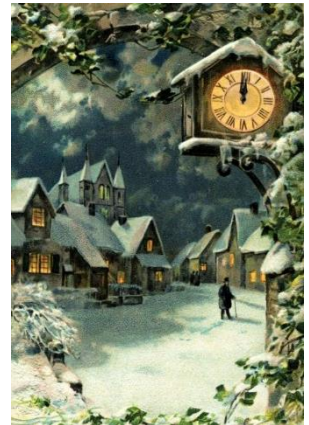
Les cussonats e las cussonadas s'aprestavan de passar una nuèit de Nadal plan trista, fredassa e sens messa. Per plan dire n'esperavan pas res d'aquela fèsta, deguns cresiá pas al paire Nadal, ja qu'aqueste aviá pas jamès arrossegat una de sas bòtas a Cusson.

Mès l'endeman maitin, velha de Nadal qué fusquèc pas lor suspresa ! Davant gaireben cada ostal de Cusson tronava un pichon lenhièr. Coma deguns compreniá pas çò que s'èra passat, d'unes cridavan "es le paire Nadal que nos a portat lenha per passar polida fèsta !"

L'espèr ganhèc cada familha, molzèron las crabas, levèron les uòus, aparratèron, pelèron castanhas, fasquèron aureshetas, sortisquèron las peras del gran, tirèron vin... e se calfèron amb la lenha venguda del cèl. Cèrtas manquèron la messa mès totes ressofetèron e passèron un bon Nadal.

S'ac sapièc pas jamès, mès l'Armand fusquèc le paire Nadal de Cusson. Le boscatièr repentit per estrenar sa novèla amna carregèc dins la nuèit un pielòt de lenha a cada paure del vilatge.

Atal ne fusquèc estat e le conte es acabat.

**La cronica de
Claudina Ribèra-Solhà**

Qualquis aspèctes de la poblacion de Solan al cors de l'istòria

(d'après le libe de Christophe Chazot : Aleu et Soulan. Histoire d'une communauté ariégeoise.)

Plan segur, que non vau cap fèr qu'evocar'n qu'alsquis periòdes. Per exemple, en prumèr, l'acòrdi de 1602, signat jos le reïne d'Enric IV.

Aquela transaccion que fuc passada a Solan, en preséncia del notari real Caubet, entre Ramond Rogièr de Mauleon, sénher viscomte de Solan, e le sindic dels cònsols, manats e estatjants d'aquí. Aquestis derrèris que profietaràn d'un flòc de pastencs e bòsques, a la condicion d'anar móler le sèu gran als molins del viscomte, senon que pagaràn una emenda, e la faria que sirà confiscada.

Que se'n segueish una longa lista de noms d'òmes, (cap de femna), que deu sèque correspòner als proprietaris d'aquela parròquia :

- Barat: Janòt, Pèi, Marquet, Vinçenç, Vinçenç (filh de Ramond).
- Barta: Andriu.
- Benazet: Arnaud, Jan Pèi.
- Biròs: Bertrand, Corbeiran, Jan, Jan (Amorós), Jan Estèbe, Jan Pèi, Odet, Ramond, Rogièr.
- Bran: Ramond.
- Carrèra: Pèi.
- Caubet: Arnaud, Guilhèm, Laurenç.
- Descuens: Antòni, Guilhèm.
- Ferran: Guilhèm, Jan.
- Gauseran: Pèi.
- Geraud: Antòni.
- Guazè: Elí.
- Labiès: Ramond.
- Morèra: Jan, Laurenç.
- Pèi: Guilhèm, Guilhèm (Rei).
- Pèire: Blasi, Jan.
- Picamal: Melquiòr.
- Pons: Jan.
- Pujòl: Luquet.
- Raufast: Arnaud, Vinçenç.
- Roaish: Guilhèm, Pèi, Pèi Guilhèm.
- Rogè: Arnaud.
- Rojà: Arnaud, Guilhèm, Guilhèm (Blasi), Guilhèm Jan, Jan, Jan (Arnaud), Jan Bernard, Jan (Pèi).
- Sans: Bernard, Francès, Jan, Janòt.
- Sentenac: Blasi, Chandre (Alexandre), Guilhèm, Jan, Jan (Riu), Jan Ramond, Pèi Arnaud, Pèi Guilhèm, Pèi Jan, Ramond, Vinçenç.
- Sere: Pèi.
- Sèrras: Jan.
- Solà: Andriu, Arnaud, Bernard, Jacmes, Jan Pèi, Pèi Antòni, Peiron.
- Som: Ramond.
- Soquet: Guilhèm, Pèi, Pèi Jan, Ramond.
- Taliu: Francès, Guilhèm, Isarn, Jan, Jan Arnaud, Miquèl, Ramond.
- Toron: Jan, Jan Andriu.
- Tòrt: Guilhèm.

Sian 95 proprietaris. Que non sabem cap la mejana dels terrenns possedadis, pauc de causa andals uns. En prumèr un flòc de noms de familha que tornan Biròs, Sentenac, Rojà, Barat... Doncas pus o mens parentas enter elas. E les petitis noms que son, elis tanbens, les memis : Jan, Guilhèm, Pèi, Arnaud... E, andà poder reconéisher las gents, que l's i cal ajustar un escaish-nom. Per exemple: Jan Taliu Lizè, per rapòrt a Jan Taliu Refugiè.

Que vesem tanbens que la maja part d'aquelis noms qu'an una origina occitana, en ligason damb le relèu coma: Barat (Varat), Carrèra, Guazè (Gua), Pujòl, Sèrras, Solà (Solana), Som, Soquet (petit soc), Toron...

O le lòc d'ont venguèren: Descuens (d'Esquen). O la ligason damb la religion: Benazet, Sentenac...

Bonas Fèstas de Fín d'Annada